

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kovo 11-oji amžiams

Kovo 11-oji, kada minime Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, yra dovana amžiams. Dabar, praėjus penkeriems metams darbo ir rūpesčio, kančios ir gedulo, ir vis atsinaujinančios vilties, galime atpažinti tą amžiną dovana mūsų gyvenimuose. O tai yra toks neapsakomai didelis dalykas, kai gyvename pasaulyje, kur viskas aplinkui mus (ir mes patys) keičiasi, nyksta, nelieta. Tuo tarpu ta šventė liudija kažką išliekančio, tai šviesi akimirką, kai lietuvių viltis ir ryžtas išsipildė, tapo tikrove, drąsos pagimdyta. Kokios belauktų tragedijos, išpardavimai, skausmai, šita diena lieka. Net jei Lietuva nelaimingai vėl prarastų savo nepriklausomybę, tos šventės reikšmė tik sustiprėtų, ragindama mus net daktar pralaužti ir sugriauti nepakenčiamą tikrovę ir dabartį. Kovo 11-oji yra amžiams ir jos niekas negali atimti.

Prisiminti tą dieną prieš penkerius metus taip lengva. Tapa lengviau su kiekvienais metais, ir ji liks atmintyje ir vaizduotėje iki mirties. Liks viltyje perduoti tą atminimą kitoms kartoms, kaip senelis kadaise pasakojo man apie kitą dieną: jis tada buvo jaunas kaimo berniukas, vieną vasario mėnesį skambėjo bažnyčios varpai, ir kunigas bėgo keliu šaukdamas „Lietuva keliasi! Lietuva keliasi!“ O pats prisimenu rytą po nepriklausomybės atstatymo pa-

skelbimo mažoje šalyje už vandenyno. Po budėjimo nakties išėjau dar tamsoje pasitikti laikraštį, atvežamą į visą parą atdarą krautuvėlę. Kiekvieno dienos pirmame puslapyje žodžiai šaukė žinią apie Lietuvos drąsą. Lauke atsargiai einu, žingsnis po žingsnio, jausdamas supančią ramybę, išbrovusią į mirtingųjų gyvenimus. Virš pastatų švito nauja šviesa. Ir aušros tyloje pabudę paukščiai visu balsu čiulbėjo, lyg tardami pirmą žodį. Širdžiai — sustingusiai iš pagarbos baimės prieš atsinaujinančią visatą, jų dainos buvo kurtinančio garsumo. Tai buvo kaip pirmas rytas, pirma aušra, pirmas garas, čiulbesys, prabilimas.

Vienas žmogiško gyvenimo egzistencinių pokštų, tarp daugelio, yra tai, kad žmogus vis svajoja pabaigas, užbaigtis, galutinius pasiekimus. Kai tuo tarpu gyvenimas ir visata, gyvastis, yra grynasis procesas ir nesi- baigiantis judesys. Turbūt iš šios užbaigimo svajonės kyla tokios kalbos, kurias kartais sutinkame knygoje ar išgirstame: esą 1990 metų kovo vienuoliktoji buvo neįsprendžiama, prastai suorganizuota, nepergalvota, nemaloni staigmena. Tame pasakyme girdima, kaip vieniša asmenybė džiaugiasi savo autonomija, savo intelektualiniu pranašumu, švenčia savo nepajėgumą dosniau- siam atsidavimui kam nors didelio.

O iš tikrųjų buvo visai kitaip. Kovo 11-oji, tas pasaulio atnaujinimo momentas, neatsitiko savaime. Čia gal ir yra didžiausias stebuklas, kad tai buvo ne gamtos įvykis, ne kas nors už mūsų, bet žmonių kūrinys — valios pareiškimas, žmogaus įveiktas laisvės pripažinimo kelias, idealo įkalbėjimas valstyboms, kurios nenorėjo apie jį girdėti. Kur įvyko Kovo 11-oji? Arba ji įvyko lietuvių širdyse, arba ji visai neįvyko.

Kovo 11-oji buvo ne užbaigimas, bet pradžia, kai pabudome iš Lietuvos išlaisvinimo sapno, su nauja užduotimi — svajoti pabudę — išsvajoti savo idealų Lietuvą ir imti ją statyti kartu. Šventajame Rašte pasakojama, kaip Dievas savo sukurtą pirmąjį žmogų galingai apdovanojo, pavesdamas jam vienam užduotį duoti visiems sukurtiems gyvūnams vardus, kviesdamas žmogų prisidėti prie Jo kūrimo darbo, kuriuo žmogus yra panašiausias į savo Sutvėrėją ir labiausiai atitinka savo pašaukimą. Kaip tą pirmąjį rytą Šventajame Rašte, taip ir Kovo 11-oji buvo pradžia kūrimo darbai, o ne pabaiga.

Net tas sunkiai išsikovotas valstybingumas nėra galutinis savo tautai priklausymo tikslas, o priemonė dar platesniam, kur kas svarbesniam tikslui ir pašaukimui — vystymui kultūros ir gyvenimo būdo, kurie įprastina istorinę raidą šitos visuomenės, šitos šeimos, šitos mažos žmonijos dalies. Jei būtų toks dalykas kaip „galutinai“ mums, mirtingiesiems, tai galutinai tautiškumui yra siekiama įnešti savo indėlį į žmonijos istorijos ir jos patirties pilnatvę. Kovo 11-oji buvo pradžia, kuri įvyko mums, žengiant toliau į dar aukštesnių siekių ateitį. Iš Kovo 11-osios turėjo prasidėti ne vien nauja valstybinė Lietuva, bet ir naujas lietuvis. Tas Lietuvos nevertas, kuris savyje nekuria jos. Nepastoviam pasaulyje ir tokiuose pačiuose gyvenimuose, Kovo 11-oji yra ta liekanti pradžia, kviečianti mus tapti savimi.

v.g.l.

Atgimimo laikais Vilniuje — Katedros aikštė 1988 m. spalio 26 d.

Kestučio Sverio nuotrauka

Lietuvos Respublikos teismų sistema

REGINA NARUŠIENĖ

Lietuvos žmonės per penkiasdešimt sovietinės okupacijos metų prarado pagarbą teisminei sistemai. Be pagarbos teismams žmonės negali gyventi ir vadovautis įstatymais. Vienas iš svarbiausių šiandienos uždavinių yra Lietuvos žmonių teisinės kultūros ugdymas. Lietuviams yra ta liekanti pradžia, kviečianti mus tapti savimi.

Pirmasis teisinės valstybės kūrimo etapas yra, kai teisinė valdžia yra atskiriama nuo vykdomosios valdžios. Šis valdžios atskyrimas yra pagrindinis teisinės valstybės principas. Tiek valstybė, tiek pilietis turi vienodai paklusti įstatymams. Jei teismai įstatymų neįgyvendins, visai nėra ko įstatymus ruošti ar priimti.

Be koks racionalus planavimas taptų neįmanomas, jeigu teisinė santvarka būtų nestabili, jei dažnai keistųsi ūkio ir nuosavybės reguliuojantys įstatymai, jei teismai neužtikrintų sutarčių ir kitų įsipareigojimų vykdymo. Lietuvoje šiuo metu nėra veiksmingos ir pastovios teisėtvarkos sistemos. Nei laisvė, nei demokratija nėra įmanoma be teisėtvarkos.

Lietuvos teismų sistemos pamatai buvo padėti 1992 metų vasario mėnesį, kuomet tuometinė Aukščiausioji taryba priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymą. Teismų sistema buvo sudaryta iš penkių pagrindinių dalių: Aukščiausiojo teismo, Konstitucinio teismo, Apeliacinio teismo, Apygardų teismų ir Apylinkių teismų.

Aukščiausiojo teismo vyriausias teisėjas yra Mindaugas Lošys, pasižinęs ryžtingas ir kompetentingas teisėjas. Aukščiausiojo teismo teisėjai yra skiriami Respublikos prezidento ir tvirtinami Seimo. Visi 41 šio teismo teisėjai buvo išrinkti po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. ir pagal tuo

metu galiojusį teismų įstatymą gavo įgaliojimus dešimčiai metų. Dabar veikiantis Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra likviduojamas ir jo veikla bei šio teismo teisėjų įgaliojimai nutraukiami 1994 m. gruodžio 31 d. — pagal 1994 metų birželio 15 dieną nuspręstą Seimo įstatymą — Nr. I-497.

Keliu čia klausimą: ar šiuo Aukščiausiojo teismo likvidavimu nesulaukiama teisinės sistemos Lietuvoje? Ar per tokį trumpą laiką galima įkurti naują teismą ir ar jis gali normaliai funkcionuoti? Ar tik nėra įvykęs mums pažįstamas politinis „išvalymas“?

1992 metų spalio mėnesį priimta Lietuvos konstitucija padėjo pamatus Konstituciniam teismui, kuris buvo sudarytas 1993 metų vasario mėnesį priėmus Konstitucinio teismo įstatymą. Teismas susideda iš devynių teisėjų, kurie yra skiriami neatnaujinamam devynerių metų terminui. Kas treji metai vienas trečdalis Teismo turi būti atnaujinamas. Seimo tvirtinamas kandidatūras vienodu santykiu siūlo Respublikos prezidentas, Seimo pirmininkas ir Aukščiausiojo teismo pirmininkas. Iš prezidento pasiūlytųjų kandidatų Seimas parenka Teismo pirmininką.

Kandidatas į teismo teisėjų privalo būti Lietuvos pilietis ir turėti bent dešimties metų teisininko stažą.

Pirmą kartą Konstitucinis teismas susirinko 1993 metų rugsėjo 15 dieną. Jo pirmininkas yra Juozas Žilys, apie 50 metų amžiaus, neturintis teisėjo patirties. Kiti skirtieji Teismo nariai yra Pranas Rasimavičius, V. Paulionis, Kęstutis Lapinskas, Teodora Staugaitienė, Stasys Šedbaras, Stasys Staciokas. Per šį trumpą laiką dar yra sunku spręsti, koks tas teismas bus ir ką jis teksis daryti. Šie teisėjai yra šviesūs žmonės, tačiau tik laikas parodys, ar jie sugebės atsiriboti nuo politikos.

Tiek Apeliacinis teismas, kuris bus vienintelis, tiek Apygardų teismai, kurių, atrodo, bus penki, kol kas dar neįgyvendina. Pagal Seimo priimtus įstatymus Nr. 498 ir 480, jis turėtų pradėti veikti 1995 metais. Apygardų teismų teisėjus skiria Respublikos prezidentas pats vienas. Iš 264 teisėjų vietų 54-iose Apylinkių teismuose 260 teisėjų jau yra paskirti. Vyriausias teisėjas Mindaugas Lošys prašė Seimo papildomų teisėjų, kad teismai nebūtų taip apsunkinti bylų krūviu. Iki šiol bylos dėl žemės ir (Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Kovo Vienuoliktoji • Lietuvos teismų sistema • 19-ojo amžiaus Lietuvos puošėjas Karolis Podčasinskis • Juditos Vaičiūnaitės eilėraščiai • Smuikininkas Raimundas Katilius ir pianistas Leonidas Dorfmanas JAV • Virginijos Bruožytės-Muliolienės koncertas Detrote • Kvietimas dalyvauti parodoje „Sumuštinis“ • Naujos knygos • Nuomonės ir pastabos

... ir Atgimimo laikais Čikagoje — 1990 metų pavasarį Marquette Park'e, laukiant Čikagos burmistro Richard M. Daley.

Jono Kuprio nuotrauka

* Paskaita, skaityta 1994 m. lapkričio 4 d. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje. Teisininkė Regina Narušienė yra dabartinės JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto valdybos pirmininkė.

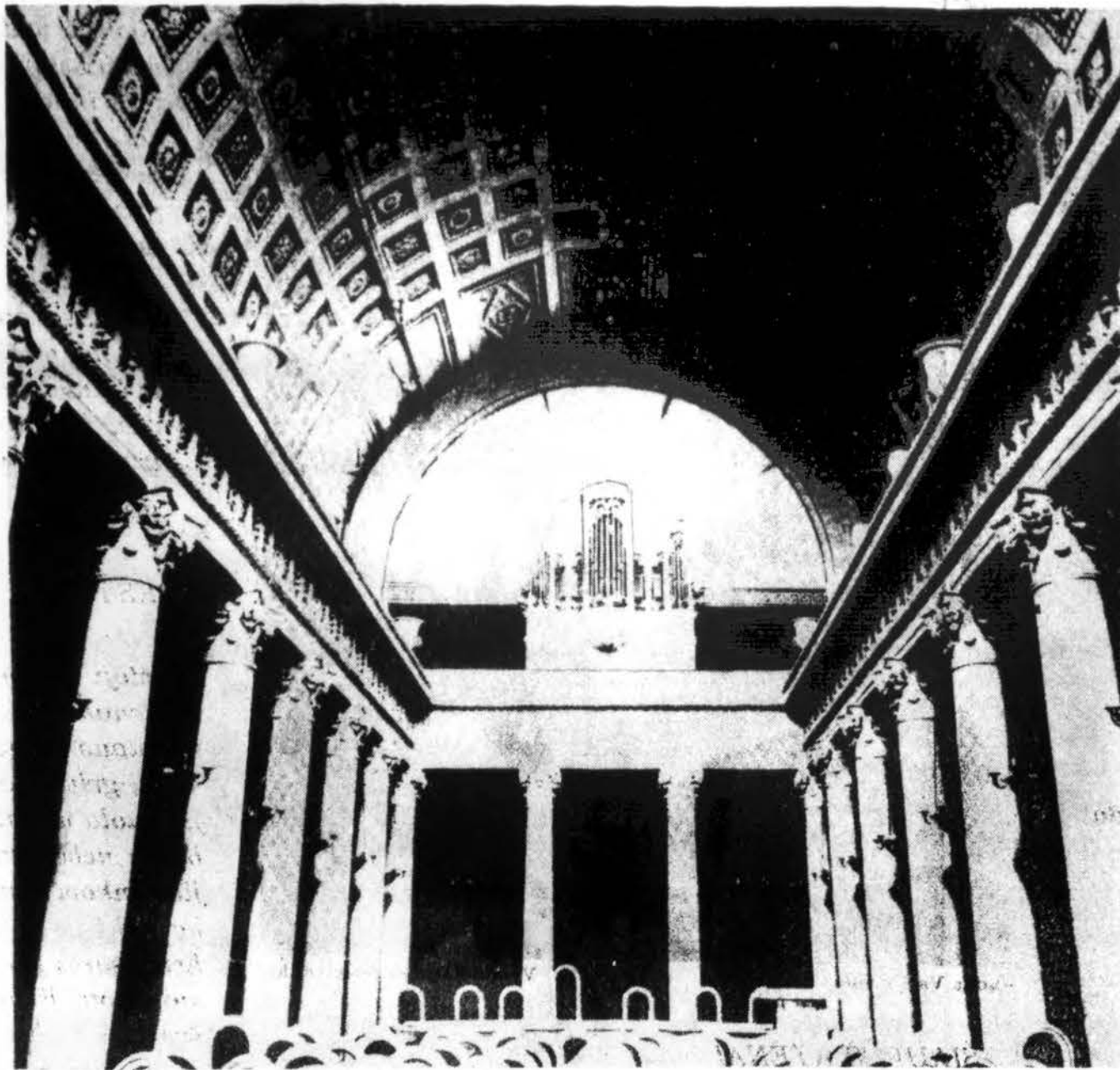
Devynioliktojo amžiaus Lietuvos architektas Karolis Podčasinskis (1790-1890)

JURGIS GIMBUTAS

Iš praėjusiųjų šimtmečių Lietuva paveldėjo šimtus stilingų mūrinių pastatų. Jų matome ne tik didžiuliuose miestuose, bet ir dvaruose visame krašte. Kas sukūrė visa tai? Istorija byloja apie turtingus pastatų mecenatus, ypač bažnyčių, bet retai tepsimena jų kūrėjus architektus ar inžinierius. Knygų ir turistinių leidinių iliustracijose pažymima, kas fotografavo pastatą, o ne kas sukūrė. Vieni architektai būdavo pakviečiami iš Vokietijos ar Rygos, kiti iš Italijos ar Austrijos. Tačiau buvo nemaža ir vietinių, išsimokslinusių Vilniuje ir užsienyje. Iki šiol turime tik du veikalus apie vietinius Lietuvos architektus: Eduardas Budreika parašė apie Lauryną Stuoką-Gucevičių, gimusį Kupiškio parapijoje (knygos išleistas 1954 ir 1965) ir Vladimiras Zubovas — parašė apie Tomą Žebrauską, gimusį prie Naugarduko, tačiau visada dirbusį Lietuvoje (knyga išleista 1986).

Dabar jau turim išsamią monografiją *Architektas Karolis Podčasinskis*, parašytą Vytauto Levandausko. Knyga išleido Vilniaus Dailės akademija 1994 metais (Vilniaus Dailės akademijos darbai, t. 4), 160 puslapių, 92 paveikslai, tiražas — 2000. Karolis Podčasinskis gimė Žirmūnuose 1790 m. lapkričio 7 d. Tai dvaras netoli Vilniaus, pusiau-keleje tarp Eišiškių ir Lydos. Mirė Vilniuje 1890 m. balandžio 2 d. Rasų kapinėse tebestovi mūrinis antkapis. S. Abramauskas savo straipsnyje apie Podčasinskį, dar 1974 metais išaiškino, kad Karolio senelis buvo Povilas Pečiūnas (Pieczun) — dailidė, medinių dvarų ir bažnyčių statybininkas. Kunigaikštis Karolis Radvila išrūpino bajorystę Karolio tėvui Jonui apie 1772 metus, tada pakeitęs jo pavardę į Podčasinskį. Mokslinių straipsnių apie Karolio Podčasinskio darbus yra paskelbė E. Budreika ir V. Levandauskas, šios monografijos autorius.

Čia nagrinėjamo veikalo turinys toks: Literatūros ir šaltinių apžvalga; Gyvenimo puslapių

Vilniaus universiteto aula (1991 metų nuotrauka)

(biografija); Architektūrinė kūryba; Svarbiausieji remontai, rekonstrukcijos, statybų priežiūra; Teoriniai darbai; Šaltinių publikacijos; Asmenvardžių rodyklė; Reziumė anglų kalba. — Abu veikalo recenzentai, S. Mikulionis ir S. Pinkus, mirė prieš knygai pasirodant. Pirma peržvelgsim, ką Karolis Podčasinskis yra palikęs Lietuvai iš savosios kūrybos. Tuojau po studijų Peterburge, 1817 metais jis atliko Vilniaus universiteto aulos (bibliotekos salės) rekonstrukciją, pakeisdamas Mykolo Šulco projektą. Po ta sale, virš pirmojo aukšto, buvo išmūrytas skliautas. Aulos 22 kolonų orderys pakeistas į korintinį. Viršutinis skliautas išpuoštas kvadratiniais kesonais. Tokia puošnė aulą yra išlikusi iki mūsų dienų.

Savo brandžiausiuoju kūrybos laikotarpiu Podčasinskis puoselėjo klasicizmą — to laiko madą. Toks jo 1828 metais suprojektuotas ir tuoj pat pastatytas pastatas yra Vilniuje, Pylimo gatvėje — Evangelikų reformatų bažnyčia. Vientisa staciakampė nava papuošta medinių lubų 98 aštuoniakampiais spalvotais kesonais. Fasade portikas su dešimčia korintinio orderys kolonų. Antrasis Podčasinskio klasicistinis kūrinys, daug mažesnės apimtys, irgi yra Vilniuje. Tai Šv. Jono bažnyčios rezidencija, o patsio ir pramojo vila ant Neries kranto, kitapus Antakalnio. Buvo daugiau Podčasinskio architektūriniai kūriniai, ypač gimnazijų ir auditorijų, Vilniaus universiteto pastatų rekonstrukcijos, bažnyčių interjerai (Šv. Jono ir Katedros koplyčių). Pažymėtinas medinės Šaltininkėlių bažnyčios projektas, klasicistinio stiliaus su šešių kolonų portiku. Bažnyčia tebestovi.

Biografijos čia nekartosis. Jos santrauka yra *Lietuvių enciklopedijoje*, 23 t., p. 184. Archyvuose išliko ir Vytautas Levandauskas panaudojo nemažą Karolio Podčasinskio laisvų ir „raportų“ iš kelionių po užsienius ir studijas tenai. Adresuota Vilniaus universiteto Fizikos ir matematikos fakulteto dekanui ar kitiems pareigūnams, nuo kurių priklausė finansavimas. Tie „raportai“ išsamūs. Rašo ne tik apie savo studijas ir profesines pažintis, bet gana detalai aprašo ano meto Peterburgą, Karaliaučų, Berlyną, Paryžių, Romą ir daugiau. Pristigęs pinigų, nesivaržydavo pareikalauti jų daugiau. Štai 1818 metais rašė iš Paryžiaus savo dekanui į Vilnių: „Gavau 600 sidabrinų rub. užmokėstį ir tiek pat knygoms; sumokėjus skolas, susitvarkius, kiek leido būtiniausi poreikiai [...] man paliko tiek mažai, kad niekad nedrįsčiau su tokiomis menkomis atsargomis leisti į šitokią kelionę, kokia manęs laukia [Italijon]“. Paryžiuje Podčasinskis nupirko Vilniaus universiteto bibliotekai 29 tomus

dvaro rūmai kairiojoje Merkio pakrantėje, į pietus nuo Vilniaus. Statyta pamaži 1824-1828 metais. Abiejų aukštų anfiladiskai išdėstytos patalpos yra simetriškos apie skersinę ir išilginę ašis. Portikas su kolonomis per du aukštus. Rūmų vidus puošnys. Daugumą patalpų ir šiandien dengia veidrodiniai skliautai arba plafonai su rozetėmis. Viršum durų — medžio drožiniai. Sovietiniais metais čia buvo tarybinio ūkio kontora, o kas dabar?

Vilniuje nelemtai pagarsėjusio Tuskulėnų dvarelio rūmus taip pat projektavo Podčasinskis apie 1825 metus. Romantiškai klasicistinė fasada kadaise puošė trys skulptūros ant stogo, kaip Katedros ir Evangelikų bažnyčios. Iš tikrųjų tai buvo ne tipiško dvaro rezidencija, o patsio ir pramojo vila ant Neries kranto, kitapus Antakalnio. Buvo daugiau Podčasinskio architektūriniai kūriniai, ypač gimnazijų ir auditorijų, Vilniaus universiteto pastatų rekonstrukcijos, bažnyčių interjerai (Šv. Jono ir Katedros koplyčių). Pažymėtinas medinės Šaltininkėlių bažnyčios projektas, klasicistinio stiliaus su šešių kolonų portiku. Bažnyčia tebestovi.

Biografijos čia nekartosis. Jos santrauka yra *Lietuvių enciklopedijoje*, 23 t., p. 184. Archyvuose išliko ir Vytautas Levandauskas panaudojo nemažą Karolio Podčasinskio laisvų ir „raportų“ iš kelionių po užsienius ir studijas tenai. Adresuota Vilniaus universiteto Fizikos ir matematikos fakulteto dekanui ar kitiems pareigūnams, nuo kurių priklausė finansavimas. Tie „raportai“ išsamūs. Rašo ne tik apie savo studijas ir profesines pažintis, bet gana detalai aprašo ano meto Peterburgą, Karaliaučų, Berlyną, Paryžių, Romą ir daugiau. Pristigęs pinigų, nesivaržydavo pareikalauti jų daugiau. Štai 1818 metais rašė iš Paryžiaus savo dekanui į Vilnių: „Gavau 600 sidabrinų rub. užmokėstį ir tiek pat knygoms; sumokėjus skolas, susitvarkius, kiek leido būtiniausi poreikiai [...] man paliko tiek mažai, kad niekad nedrįsčiau su tokiomis menkomis atsargomis leisti į šitokią kelionę, kokia manęs laukia [Italijon]“. Paryžiuje Podčasinskis nupirko Vilniaus universiteto bibliotekai 29 tomus

Lietuvos Respublikos teismų sistema

(Atkelta iš 1 psl.)

ūkių sugrąžinimo teisėms savi-ninkams daugiausia yra atmėmos.

Daugelis Lietuvos teisininkų mano, kad teismai į įstatymus žiūri per lenvą. Teisėjai nelinkę priimti atsakomybės, ir daugelis iš jų daro sprendimus savisaugos sumetimais. Kyla taip pat abejonių dėl teisėjų nepriklausomybės, prileidžiant galimybę, kad jie gali būti paperkami ar kitaip įtaigaujami Seimo narių bei vykdomosios valdžios. Nors ir pasitaiko papirkty teisėjų, tačiau dauguma teisėjų steniasi savo pareigas atlikti sąžiningai.

Teisėjų terminai yra penkeriems metams. Daugelis nerimauja, kad šis laikotarpis yra per trumpas, verčiantis teisėjus rūpintis savo ateitimi terminui pasibaigus. Skirti teisėjus iki 65 metų amžiaus be terminų irgi gali būti negerai. Juk mes gerai žinome JAV bėdas, susijusias su šitokiu iki gyvos galvos teisėjų skyrimu, ypač kai reikia pašalinti iš pareigų netinkamus teisėjus.

Teisėjų įstatymo 55-as straipsnis leidžia atsaukti teisėją, jeigu „teisėjas savo poelgiu pažemino teisėjo vardą“. Šis straipsnis gali sukelti grėsmę teisėjų nepriklausomybei. Teisėjo vardo žeminimas gali būti suprantamas kaip nepopuliaraus sprendimas. Toks platus straipsnis aiškinimas gali išaukti pikt-naudžiavimą.

Lietuvoje yra daugiau moterų teisėjų, negu daugelyje kitų šalių. Iš 260 teisėjų Apylinkių teismuose yra daugiau negu šimtas moterų. Aukščiausiojo teismo

septynias iš 41 vietos užpildo moterys. Konstitucinis teismas turi vieną moterį teisėją. Kadangi sovietinėje santvarkoje teisminė sistema buvo mažai gerbiama, o taip pat ir dėl paplitusio ištikinimo, kad moterys labiau linkusios prisitaikyti, i teisėjų lin-kusios pritaikyti, i teisėjų su-lus buvo skiriama nemažai mote-rų. Dabar, kai teismai Lietuvoje gali įgauti tikrą autoritetą, reikia tikėtis, kad moterys teisėjos panaikins šį reiškinį ir sustiprins teismų savarankiškumą. Anot Teisingumo ministerijos, nauji teisėjai, paskirti įsigaliojus Teismų įstatymui, sudaro apie pusę visų teisėjų. Jauniausios teisėjos yra 25 metų amžiaus, seniausios 60 metų, o teisėjų amžiaus vidurkis yra 35-40 metų.

Lietuvoje teisėjų parinkimas yra dar tik vystymosi tarpsnyje. Kandidatūrų tinkamumas nebuvo svarstomas visuomenėje. Spauda nesidomėjo šia valdžios sritimi. Kandidatų tvirtinimo apklausą tobulėja. Iki šiol ji buvo labai paviršutiniška. Žmonės, vyriausybė bei spauda dar nėra įpratę rimtai žiūrėti į teismines institucijas. Be to, trūksta nešališkų priemonių teisėjams įvertinti. Augant nusikalstamu-mui, didėjant ekonominėms proble-moms, žengiant į laisvą rinką, Lietuva pradeda kaupti didesnį dėmesį į teisingumą ir teisė-tvarkos sistemą.

Teisėjų darbas yra ypač sunkus. Iki šiol Lietuvoje vadovaujamosi sovietiniais įstatymais su daugybe pataisų. Įstatymai nėra nuosekliai sutvarkyti. Nei krimi-naliniai, nei civiliniai kodeksai nebuvo priimti iškart. Procedū-

prancūziškų, vokiškų ir rusiškų knygų architektūros bei inžine-rijos klausimais, sumokėjęs 122 rublius. Jų sąrašą pateikė Vytau-tas Levandauskas pp. 128-130. Sugrįžęs į Vilnių 1819 metais, Podčasinskis prašė universiteto tarybos nurodymo išmokėti jam dalį būsimą atlyginimo ir pasi-žada gražinti skolą dalimis. Mėt. Italijoje aplankęs daugiau miestų, negu buvo numatyta, išleides ne tik visus gautus pinigų iš kasos, bet nemažai ir savų, tad nebeturįs lėšų pragyvenimui per atostogas.

Profesoriaudamas universitete iki jo uždarymo Rusijos valdžios represijomis, Karolis Podčasinskis ruošė savo paskaitas kruopščiai, dėstė iš atminties Pa-ryžiaus profesorių pavyzdžiu. Iliustravo kreida ant lentos. Paliko nemažai spausdintų teo-rinių ir praktinių skirtų raštų.

Pagrįstas monografijos auto-ris, kad parūpino knygai pilnus dokumentų bei laisvų ir raportų tekstus, verstus į lietuvių kalbą iš lenkų, rusų ar prancūzų kalbų. Rankraštų bei dokumentų anali-zei ir jų tekstams skirta apie penktadalis knygos, 30 puslapių. Lietuvos architektūros ir staty-bos istorikas Vytautas Levandauskas yra gimęs Kaune 1943 metais. 1975 metais jis apgynė ta-da vadinamą technikos mokslų kandidatų disertaciją, tad dabar yra nostrifikuotas technikos mokslų daktaras. Apie 20 metų dirbęs Architektūros ir statybos institute Kaune. Sukūrė origina-lų metodą architektūros paminklams datuoti. Parašė aštuo-nias mokslines knygas ar jų da-lis, kaip bendraautorius. Jam lin-kėtina dar daug darbų ir kū-rybinių metų jau nepriklausomoje tėvynėje.

Regina Narušienė
Jono Tamulalio nuotrauka

riniai įstatymai taip pat at-silieka.

Surasti kvalifikuotus žmones teisėjo darbui yra kitas vargas. Mes turime daug seno raugo mas-tytojų, pavirtusių laisvos rinkos, žmogaus teisių, privatinės žemdir-bystės ir teisinės valstybės šali-ninkais. Nedaug kas supranta ar suvokia teisėtvarkos institucijų svarbą. Reikėtų, kad ir teisėjai, ir tie, kurie siekia jais tapti, pereitų intensyvių mokymosi kursų. Verta pagirti teisėjų Mindaugą Lošį už tai, kad jis pasirūpino surasti lėšų ir sukūrė bei tvarko Aukščiausiojo teismo teisėjų mokymo programą. Teisingumo ministerija sudarė programą nau-jiems teisėjams ruošti.

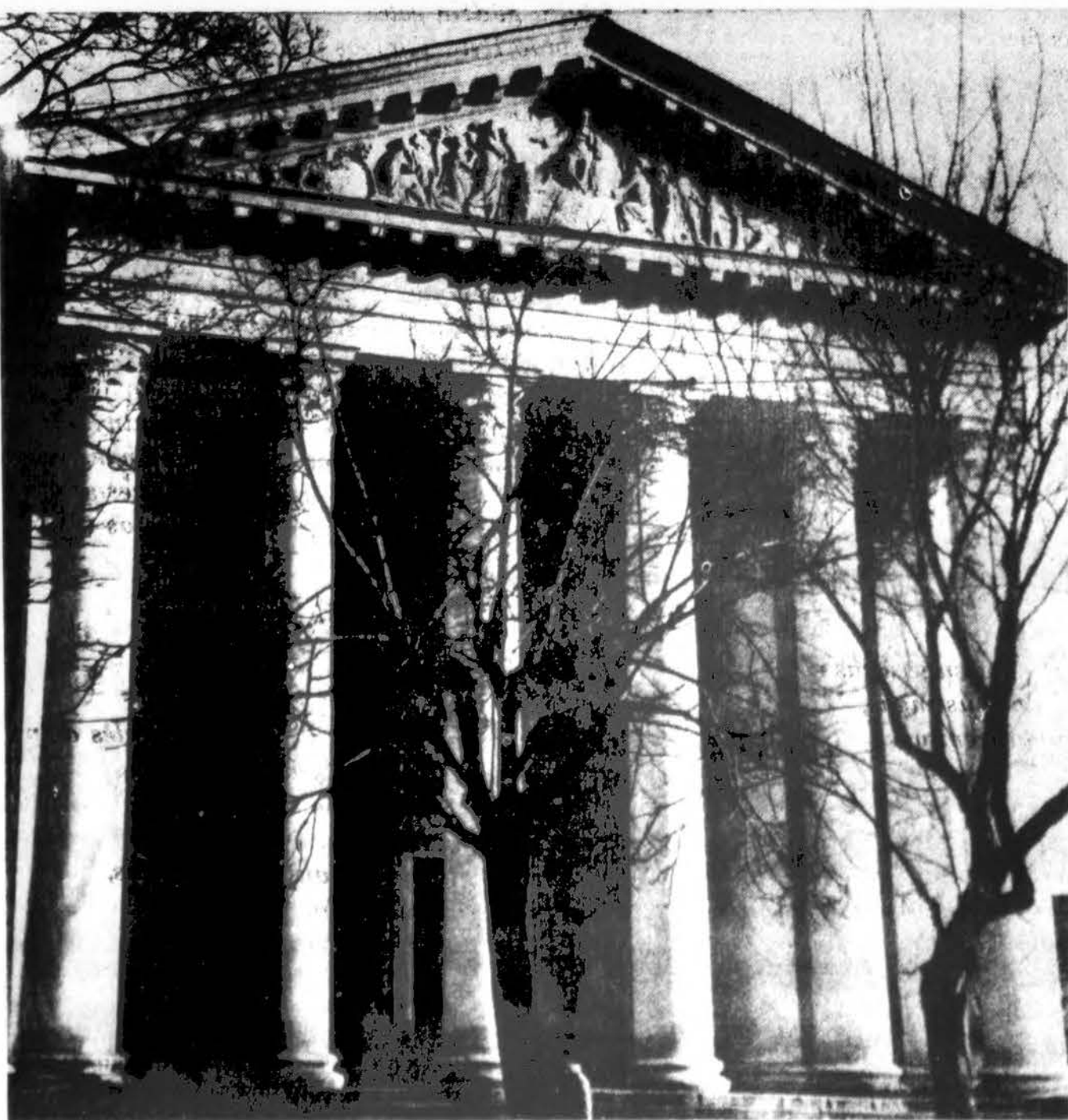
Teisėjai neturi pakankamai priemonių įgyvendinti savo galioms. Jų atlyginimai, nuo 400 iki 800 litų į mėnesį, yra tiek menki, kad daugelis teisėjų aplė-džia savo suolus. Teisėjai neturi jokios asmeninės apsaugos. Dar-bovietės apgailėtinos. Jie neturi galios įtvirtinti savo sprendimus.

Dabar atsiranda pokyčiai, ir teismai atsidūrė dėmesio centre. Lietuvos spauda jau daugiau rašo šiuo klausimu, teigdamas, kad teismų sistema yra suparalizuota. Atvirai pripažįstama, kad daugelį sunkumų lemia slogi ko-munistinė praeitis. Sovietinėje santvarkoje teismai buvo pa-valdūs visagalei kompartijai. Svarbiausius nutarimus darė ko-munistų partijos viršinės, kurios tada nurodydavo teismams, koki sprendimą jie turi priimti. Neturėjo klusnių teisėjų. Savo vietoje dar liko žmonių, nepratu-sių savarankiškai dirbti, netu-rinčių išvystyto teisingumo jausmo ir reikalingos iniciatyvos. Bausmės atgrasinamoji galia vis mažėja, todėl savo veiksmais žmogus mažai kuo rizikuoja.

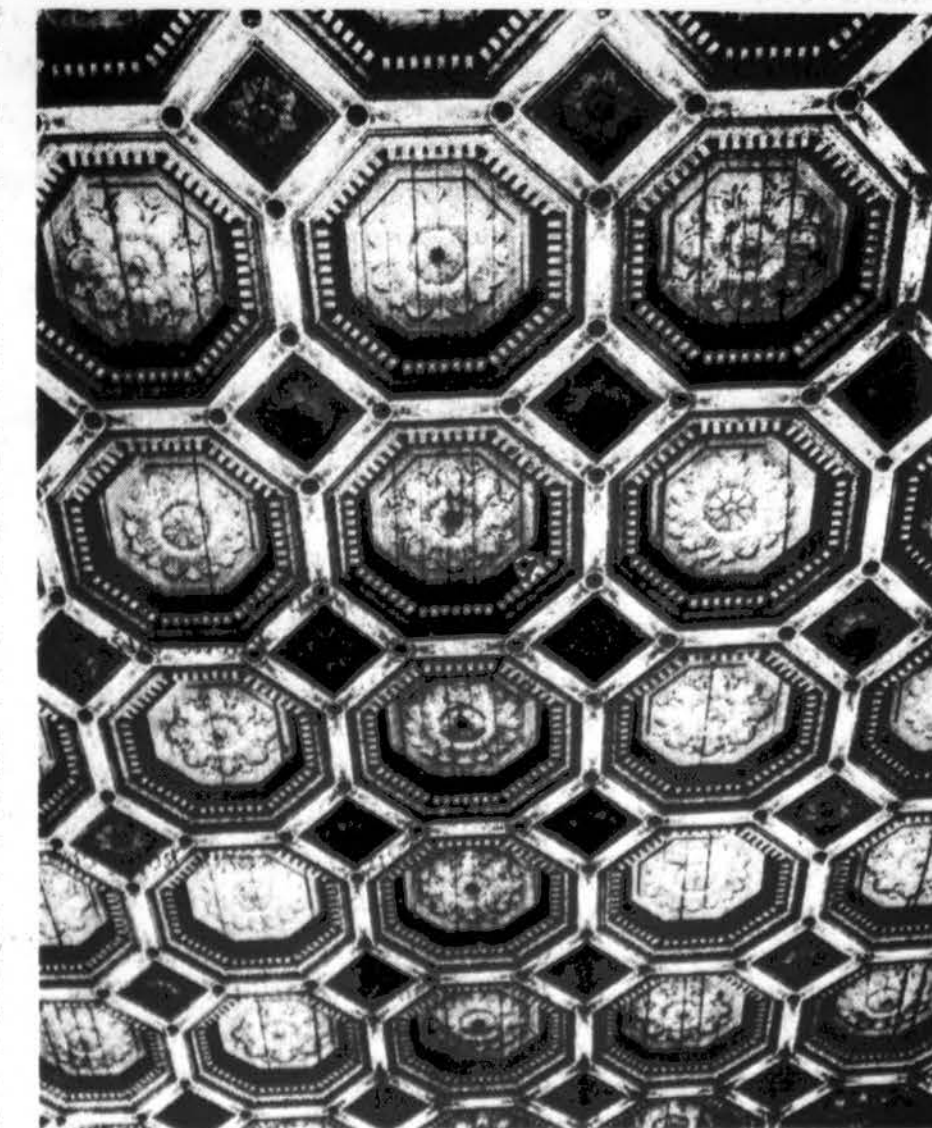
Svarbu priartinti teisinę si-stemą prie žmonių. Gal bus reika-linga persigalvoti dėl juri-vedimo ir dėl galimybės teisėjus rinkti. Lygiųjų juri sistema padėtų piliečiams pasijausti teisinės sistemos dalimi ir ją suprasti. Periodiški teisėjų rinkimai suteiktų jiems taip reikiama nepriklausomybę ir pri-verstų juos būti atsakingais prieš rinkėjus, o teisėjams padėtų geriau pažinti ir suprasti žmones, jų poreikius ir taip pat padėtų tarnauti tautai.

Norint sumažinti darbo krūvį ir igoalinti pagilinti žinias, gal vertė-tų Lietuvoje įkurti siauros juri-dikcijos teismus, pavyzdžiui, jū-reivių teismus, žemės teismus, mokesčių rinkimo teismus, nepil-namečių teismus.

Nėra abejonės, kad Lietuvai reikalinga nepriklausoma, gerai paruošta ir pasitikėjimo verta teismų sistema. Svarbu, kad ši sistema būtų atsakinga Lietuvos žmonėms, nes jos svarbiausias uždavinys yra tarnauti žmonėms. Eiga, vedanti į teisinės kultūros išvystymą, užtruks ilgai, tačiau tikėkimės, kad ji jau yra prasi-dėjusi.

Evangelikų reformatų bažnyčios Vilniuje fasadas, 19 a. (architektas Karolis Podčasinskis).

Evangelikų reformatų bažnyčios Vilniuje lubų fragmentas, 19 a. (architektas Karolis Podčasinskis).

Judita Vaičiūnaitė

ALYVŲ KALNAS

Alyvų kalnas priešais tavo langus
žydruoja neįkopiama skardžiu —
ten šnarandis plikas šakas girdžiu,
bet krūmai prieblandoj dar niūrūs, blankūs,
dar viskas tik rūke — jų granitu
nuslys sulytas spindulys —
ir tu
išvysi vėl Alyvų kalno aukštį:
lyg debesis aptemusi danguj
jis dunkso vidury audros bangų.

1983

KALVARIJŲ GATVĖ

Ir vėl — vienaaukščiai mediniai lūšnynai
Prie turgaus,
žaliai nudažytos klabenamos vėjų langinės,
kasdienė aklasiene
tol, kol išauš palanki
lemtis, bet dabar tik viduržemio pūgos
čia stūgaus,
tik sodai, kurie už tvorų,
jų šalti labirintai
jau pumpurus krauna,
jau snieglašos žiedlapiai krinta.

1989

ŠVENTAS JURGIS

Dievdirbių drožtas iš medžio nemirštantis didvyri,
žalias pavasario raiteli, persmeigęs slibina, —
saulė į pienukų vainiką tau spindulius įpina,
jok vėl atgijęs ant baltojo žirgo į žydri.

Šventas senolių kary iš auksinių legendų,
amžiams įveikęs vilties erškėčiuotąjį kelią, —
ganos eriukai danguj, kaip lengvai tave kelia
žemė, žiemos ledinuotąjį išalą kentus.

Žalias ganymo dieve, nutaikęs spindulio ietį,
iškelia žemė tau vyšnios pražydusią šaką,
tu nugalėjai liepsnom alsuojantį smaką, —
sergėk, šventasis Jurgi, atgimstančią Lietuvą.

1989

MINDAUGO KATEDRA

Nugrimzdusi Mindaugo katedra požemy, —
išnyra per sapną pagoniška gotiška rožė,
įleidus į šventąjį slėnį šaknis iš akmens,
užgriuvusių skliautų šviesa atmintį neaptemsta,
nugrimzdus po šimtmečių klodais karališka katedra,
iš požemių kyla malda — gal dar angą atradę
pro dulkes išvysim čia Mindaugo klūpančią dukterį,
jos šaltas šešelis tamsoj tarsi pašauktas krūpteli,
istoriją gaubia naktis, bet skausme išdidžiam
pagoniškas prosenių kryžius išauga iš žemės.

1990

VĖLIAVA

Raito Vytauto atvaizde vėliavoj,
žuvusioj Vilniuj per Katedros gaisrą,
iš pelenų vėl atgijęs
ryškėjį miglų
ir suoliuotą į švintantį gaisrą, —
mitingų minios aikštėj,
nusilenkime Katedrai,
antkapiui,
šventai kapavietei,
tu mus kanopų bilsmu
po erdvę plevėsuojančia vėliava
burtis vėl pakvietei.

1989

LAIDOTUVĖS

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris
Vilniaus vaivada Albertas Goštautas
rūšką nykų lapkričio vakarą,
degant prie karsto žvakėms sidabro žvakidėse,
mitingų Vilniui
skubant į XXI amžių,
vėl bus užmūrytas Katedros kriptoj,
vėl jį paslėps renesansinis antkapis —
jo palaikai su šarvais,
su mirties senovine kauke,
meldžiantis vyskupui ir kunigams,
bus palaidoti sienoj,
Albertas Goštautas,
Lietuvai davęs Statutą,
prie Naugarduko
kovęsis su totoriais,
čia karūnavęs mažą Žygimantą,
Katedrai padovanojęs krikščionų kryžių
ir sidabrinių auksinių liturginių indų,
mirus XVI amžių,
auksu apkaustytą Dievo motinos atvaizdą
prašęs padėti karsto galvūgalį,
nešamas mūsų rankų,
rodomas per televiziją, —
amžiną atilsį,
įrašas aidi maldaknygėj,
ir amžinoji šviesa jam tešviečia.

1989

MITINGAS

Katedrą juosiantis mitingo žiedel!
Žvakių žvaigždynas pro miglą tau švietė,
laukei — juodųjų kariuomenių gnaužtuos
tavo Trispalvė ant bokšto išauš,
akins geltonu, žaliu ir raudonu
plazdesių, gerkle užgniaužiant raudom,
vėliavos šlapo — prie jų prisilietus
veidu jutai tik viduržemio lietu,
žvakę apgobė delnai, su ugnim
grūmėsi vėjas, tamsoj lyg su nimbu
stojų minia, jos vienybė — lyg giminės,
ir iš krūtininių prasiveržė himnas,
spengė tylą, —
ir staiga ėmė gauti
Vilniaus bažnyčių varpai iš dangaus.

1990

LYG PĖSČIAS KARŽYGYS

Lyg pėščias karžygys iš Trakų herbo
tas vyras Katedros aikštėj, šešėly
didžiulės varpinės, jis taip sužvarbo,
nes vėjas vėl pradėjo temstant šėlti,
jis be šarvų, be žirgo, bet barzdotas
rūstus jo veidas ir aštrus lyg ietis
jo žvilgsnis, jis sustoję, kad užstotų
šūkiu mus lyg skydų, ir kviečia šlietis.

1990

REGINA PACIS, FUNDA NOS IN PACIS

Pro Vilniaus baroko perlą —
šventųjų Petro ir Povilo bažnyčia
Olandų gatvė
važiuoja tankai,
veržia
desantininkų žiedas —
virpa skulptūros karių koplyčioj,
plaka šventųjų širdys,
atgyja demonai, drakonai, kentaurai,
fantastiškos šypsančios kaukės —
taikos karalienė,
stiprink mus taikoje!

1990

Judita Vaičiūnaitė

Vytauto Maželio nuotrauka

ŠIAURĖS ATĖNAI

Baltos kolonos šiaurės rūke rūškanam,
Vilniaus kolonos (Katedros, rotušės, rūmų),
mirtos vazonas ūksmėj negyvenamo namo,
gyly versmė po erškėčių laukėjančių krūmų:
renkas į aikštę minia (ji pražūtų už garbą),
tirpstančio sniego taurė — drumzlina ir karti,
laiko balkoną —
laiko valstybę sužvarbė
šiaurės atlantai ir šiaurės kariatidės,
kur marmuriniais akropolio laiptais į rūką,
statūs ir slidūs nuo sniegrabos, ledo ir kraujo,
tankų sutriuškinti kūnai ant žemės,
o skliautai įtrūksta,
plaka širdis, sklidina išdidumo ir gaudulio,
stovi minia švilpesy šiaurės vėjų ir kulkių,
stovi lyg statulos, kurtos nežinomų skulptorių.

1991

KRŪMAS RŪKE

Geltonai pražydus forsythia — krūmas rūke,
kur leidžiasi gatvės nuzulinti laiptai
į purviną skverą,
kur temstant ir liūdint
į širdį žiedų kibirkštis išiskverbia
geltonai pražydus forsythia — krūmas rūke,
auksinėm žvaigždėm prasiskleidęs,
kai šakos dar plikos, kai šaltas
ir pilkas dar miestas,
sulytas, duobėtas nuo tankų asfaltas,
geltonai pražydus forsythia — krūmas rūke.

1992

VIKTORIJA

Pergalė, gedulo debesiu gobianti
žiemiškoj prieblandoj giedančią minią,
karštu alsavimu atitirpdai
apšerkšnįusias, verksmą sugėrusias vėliavas,
sutemoj tu neryški, dar sustingus,
visa susisupus į miglą žiemine,
įžiebi žvakių plevėnimą
ir išlydi į žvaigždynus sušaudyto vėle.
Pergalė, tu išmaišius slapstaisi aikštėj,
besimeldžiančioj naktį minioj
tavo dar silpnas, bet jau nenumaldomas balsas
stiprėja beginklėjų tvirtovėj,
sausio rūstybėje tankų sutriuškintus kūnus
į sniego drobulę vynioji,
kelia net vaikas aukštyn aušroje du mažyčius pirštus
— tavo ženklą, Viktorija.

1991

GRUODIS

Senamiesčio griūvantis vaizdas:
tušti tie namai lyg po maro,
teisuolis, akmenis svaides,
vijoklis, nudžiūvęs nuo amaro,
nykiausias tas metų mėnuo,
nugrimzdes į šiltą miglą,
kai miestas upės tėkmėn
gūdus ir pajudės sminga,
grėsmingas lėktuvo gausmas,
tamsus ledinuotas vanduo,
greta mirtingo žmogaus
net angelas ima skanduoti
tėvynės amžiną vardą,
ir minios glaudžias aikštėj,
rūstybėje susitvarde,
ir vizija ima aiškėti...

1990

BOKŠTAS

Šventoji Barbora,
vidurnaktį prie televizijos bokšto
suklupus sniege kruvinam —
šūvių griausmas į tamsą parbloks,
jie puola už laisvę po tankais,
bet jų nebenugali budeliai,
jie rankom susitveria vėl su gyvaisiais,
kasnak jie čia budi —
kris ašaros grūdas į gedulo žemę,
snieguotą, išmaltą,
šventoji Barbora,
ir šių kankinių pagailėk,
Tavo malda
dangus išsklausys,
kaip krikščionė iš gailėsčio ir pagarbos
jų kančiai
mirties valandoj neapleisk jų,
šventoji Barbora....

1991

ISLANDIJOS GATVĖ

Balta žuvėdra
spindesy pajudusių pavasario kiemų —
laukinė siela vėjyje,
pasveikinus klyksmu šaižiu, kimiu,
apakina šviesa
pro žeidžiančias skeveldras geležinės uždangos,
jau ritas nuo aukštų salos uolų
atšaurios plėšrios bangos uždamos,
iš nuotolio jaučiu,
kaip griūna ledinuoto vandenyno vilnys
į šaltą gūdžią gatvę
purvino Rytų Europos perlo — Vilniaus.

1991

KOVO SAULĖS BLIZGESY

Ant sprogstančios akacijos sučiulbo zylė,
tokia geltona kovo saulės blizgesy,
giesmėj lyg šiltame auksiniam spindulij
jaučiu pulsuojant gyvastį —
šviesos dailę
ir mano drumzlinas nervingas sakiny
dar įsiterps, putotoms sąnašoms išnykstant,
o kad nebūtų žodis žeidžiantis ir tiesmukas,
švies mėlynas dangus, nuskaidrintas vilties.

1992

Auksinis Velykų kiaušinis mergytės delne,
diena darganota šalta
su viltim kasdiene,
jau švinta dangus, —
nors giesmė dar dusli ir prikimas,
skaistus kaip auka
bus pavasario Prisikėlimas.

1992

(Iš naujausio eilėraščių rinkinio *Pilkas
šiaurės namas*, Vilnius: „Vilties“ spaustuvė,
1994)

Raimundo Katiliaus ir Leonido Dorfmano koncertai Amerikoje

DALIA KUČENIENĖ

Draugo skaitytojams nebėra pristatyti šių dviejų menininkų smulkios biografijos, nes jau ne pirmą kartą atvyksta su koncertais į Ameriką. Tačiau verta stabtelėti prie meninio incho trejų metų laikotarpio Amerikos žemėje — atlikta daugiau kaip trisdešimt koncertų, iš pagrindų amerikiečių publikai, nes tik penki iš jų vyko lietuvių salėse. Galima teigti, kad nei vienas kitas Lietuvos menininkas, šiuo atveju smuikininkas, nėra taip aktyviai pasitarnavęs Lietuvos kultūros puoselėjimui tiek savame krašte, tiek užsienyje. Kai reikia reprezentacinio menininko atstovauti kraštui — pirmiausias žvilgsnis bei prašymas būna Raimundui Katiliui. Jam teko groti ne tik prezidentams, karaliams, karalienėms, bet ir pirmam praskinti kelią netikėtose vietovėse, kaip, pvz., pernai pirmą kartą groti buvusiose KGB baisyse patalpose Vilniuje, kuriose dabar yra tautos genocido muziejus. Gera būti savu pas savuosius, tačiau kai kuriems yra lemta būti ir savo tautos kultūros, meno atstovais. Katiliaus talento dovana, virtuozas, kuris nėra atsitiktiniai, jis tai siekė ir pasiekė per disciplinotą darbą bei atsakomybę jausmą savo pasirinktai profesijai. Seniai stebina jo rėkšnis aktyvumas; kur slypi tie gaivališkos energijos, kame tiek dinamiškos tėkmės?

Vienam iš vėliausių laišku Katilius rašė, kad „muzika yra toks daiktas, kurio negalime padaryti amžinai, tai ne stalias ar kėdės. Ji reikalauja pastovaus atsinaujinimo ir, žinoma, koncertų [...] o kartais nebologai, kai ir mirtis pasižiūri tau į veidą, paskui į veidrodį mažiau žiūri“. Taip mąsto žmogus, kuris jaučia atsakomybę duoto laiku — atiduoti savo maksimumą.

Šių metų kovo-balandžio mėnesį vėl planuojama serija koncertų, kurie vyks kone kas antrą viešą dieną. Jais daugiausia rūpinasi, Green Oaks, Michigan, miestelyje gyvenantis Emilijus Holenderis ir atskirų koncertų iniciatoriai bei rengėjai. Lietuvių tarpe: Aldona Buntinaitė, Dalia Šlenienė, Indrė Tijiūnienė ir Stasys Baras.

Laikiant svečių-menininkų, užklausias Raimundo Katiliaus pirmiausia apie repertuarą.

Esame pasirodę atlikti keturias skirtingas programas. Religiniame koncerte viena, studentams antra, lengvesnio pobūdžio trečia ir pagrindinė rimta, jei taip galima sakyti, koncerta, kuriame šįkart didieji klasikai: Beethoven'as, Schubert'as, Schumann'as, Ravel'is. Taip pat lietuvių kompozitoriai Balseys ir Barkauskas. Savo soliniame koncerte Dorfmanas yra įtraukęs Karnavičių bei Čiurlionų. Du koncertai bus su virtuozu graikų mandolinistu Čikagoje, Harold Washington bibliotekoje, ir Michigan'e, kur mudu atliksime amerikiečio kompozitoriaus First mums parašytą premjerinį kūrinį „Epiphany“. Tai bus jau ne pirmas šio autoriaus kūrinys, kurį tenka groti. Teko atlikti „Two by One“ ir „Black Sun“. Turiu pasakyti, kad mane žavi First'o profesionalumas ir fantazijos išmonė. Ši premjera bus nelengva, nes nėra tekę groti kartu su magnetofono įrašais, kurių įreminimas yra labai griežtas ir amžinas, o žmogus yra žmogus...

— Kitus koncertus atliksite su Leonidu?

— Su Leonidu grojame jau ketvirtus metus. Tai tikrai puikus pianistas, man labai imponuoja jo kaip muziko ir žmogaus geros savybės.

— Jau praėjo jo penkeri metai nuo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo. Kaip tai atsiliepė

Raimundas Katilius ir Leonidas Dorfmanas

menininkų gyvenime?

— Nepriklausomybė pirmiausia davė nepriklausomumą. Nepriklausomumą nuo Maskvos koncertinių ir meninių organizacijų, laisvesnį judėjimą po pasaulį ir daug laisvesnius kontaktus tarp žmonių.

Menininkų žanrai skiriasi; tatrai, dideli kolektyvai, pavieniai solistai, pop muzikos atstovai ir t.t. Dideliais vienetais, kaip sakysim filharmonijai, rūpinasi jos direktoriai G. Kievišas, jie duoda didelį pelną ir juos daug paprasčiau organizuoti. Deja, pavieniais atlikėjais, o taip pat mažais kolektyvais, kvartetais, duetais ir panašiai daugiausia rūpinasi patys atlikėjai. Tai užima daug laiko ir jėgų, nes menedžerystės ar agentūros institucijos kol kas

Lietuvoje neturime.

— Jūs gyvenate turbūt daugiausia iš lagamino, nes vos grįžtate namo ir vėl skrendate. O dabar vėl į Ameriką?

— Taip, bet negalime užsiklęsti tik savoje kultūroje. Taip yra dailėje, literatūroje, kine ar muzikoje, nes kiekvienas kontaktas yra praturtinimas ne tik savęs, bet ir publikos, o lietuviams Amerikoje bei amerikiečiams publikai koncertuoti yra didžiulė garbė, ir jeigu tai pavyksta, Amerika sužino apie kitų šalių kultūrą ir taip kartais pelnime simpatijų mūsų kraštui. Apskritai menininkai neša didelę atsakomybę, nes jie kaip individai kuria savo tautos kultūrą... Laimėti publiką yra nelengva, tai

vis pakartoju, nes reikia taip paveikti klausytoją, kad jis norėtų sugrįžti ne tik antrą kartą, bet ir daugelį kartų, jausdamas, kad kiekvieną kartą suvokė kažką naujo.

Koncertai Čikagoje, Indianapolis ir Michigane bus šie:

Kovo 16 d., 5 val. p.p. Harold Washington Library, 400 South State Street. Įėjimas nemokamas. Tel. 312-747-4999.

Kovo 18 d., 7 v.v. American Hellenic Cultural Center, Michigan, Interstate 94 ir Route 12. Tel. 616-756-2032.

Kovo 23 d., 8 v.v. Charleston. Tel. 616-756-2032.

Kovo 25 d., 7 v.v. La Porte Symphony Orchestra, Presbyterian Church. Indiana ir Kingsbury

Avenue, La Porte, Indiana. Tel. 219-325-0666.

Kovo 26 d. Leonido Dorfmano solo koncertas Lietuvių evangelikų liuteronų Tėviškos parapijoje. 6641 So. Troy. Telef. 312-776-4301.

Kovo 27 d., 8 v.v. Butler universitete, 4600 Sunset Avenue, Indianapolis, Indiana. Tel. 317-283-9231.

Kovo 31 d., 7:30 v.v. Lietuvių dailės muziejuje, 511 East 127 Street, Lemont, Illinois. Tel. 708-257-2034. Religinis koncertas.

Balandžio 1 d., 12 v. p.p. koncertas vaikams. Pasaulio lietuvių centre, Lemonte.

Balandžio 1 d., 6 v.v. Lietuvių evangelikų liuteronų Tėviškos parapijoje. Religinis koncertas.

Balandžio 2 d., 3 v. p.p. Lunar. 2827 North Lincoln. Tel. 312 FAR-MOON.

Balandžio 6 d., 7 v.v. Oak Brook Club, 2 Oak Brook Club Dr.

Balandžio 8 d., 4 v. p.p. Jaunimo centre, Čikagoje. Rengia „Saulutė“. Tel. 708-537-7347.

Balandžio 9 d. 3 v. p.p. Lunar. Leonido Dorfmano solinis koncertas.

Apie smuikininką Katilių ir pianistą Dorfmaną muzikos kritikas R. Žigaitis po vieno jų koncerto rašė: „R. Katiliaus fenomenas seniai stebina [...] skirtingi abiejų atlikėjų charakteriai, temperamentas. Katiliui būdingas aktyvus muzikavimo stilius su dideliu temperamentu [...] Dorfmanas santūresnis, susikauptęs, nors iš vidaus sklinda ne mažesnis meno jėga. Abu atlikėjai muzikavo kaip vienas.

Panašiai jie buvo įvertinti ir amerikiečių kritikų po praėjusių metų koncertų. Lietuviškoji visuomenė nuosirdžiai kviečiama dalyvauti, skirti dėmesį ir laiką šioms menininkams.

Naujos knygos

VLADAS JAKUBENAS. STRAIPSNIAI IR RECENZIJOS. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1994. Du tomai, 1,195 puslapių. Kaina — 30 dolerių, persiuntimas — 4 doleriai. Galima įsigyti pas L. Venclauskienę, 7035 South Fairfield Avenue, Chicago, IL 60629.

Praėjusių metų pavasarį Lietuvoje buvo švenčiama Vlado Jakubėno gimimo 90 metų sukaktis. Tuo pačiu metu pasirodė dr. Loretos Venclauskienės sudaryta ir Muzikos akademijos išleista šio žymaus lietuvių muzikos kritiko ir kompozitoriaus raštų rinktinė — didelis dviejų tomų leidinys. Jis liudija turtingą muzikinį gyvenimą nepriklausomoje Lietuvoje prieš Antrąjį pasaulinį karą ir nepakartojamai savitą to gyvenimo pobūdį lietuvių išeivijoje egzodo laikotarpiu.

Du Lietuvos Muzikos akademijoje dirbantys muzikologai — profesorius, habil. dr. Algirdas Jonas Ambrazas ir dr. Ona Narbutienė buvo raštu pateikę nuomonę, kreipimąsi knyga išleisti. Jie teigė:

„Susipažinę su muzikologijos daktarės Loretos Venclauskienės sudaryta knyga — rinkiniu V. Jakubėnas. Straipsniai ir recenzijos priėjome išvadą:

L. Venclauskienės parašytas išsamus įvadinis straipsnis „Vlado Jakubėno gyvenimo ir kūrybos metmenys“ pasižymi profesionalumu ir patrauklia forma. Straipsnis labai informatyvus, jame pateikta daug naujos, muzikinei visuomenei mažai žinomos medžiagos. Autorė sugebėjo palyginti nedidelėje studijoje nupiešti ryškų V. Jakubėno — žmogaus ir kūrėjo paveikslą, charakterizuoti iškiliausius jo kūrinius.

Leidinių svariai papildė kruopščiai surinkta V. Jakubėno bibliografija ir diskografija. [Pastarąją sudarė Vytautas Strolia.]

Virginija Bruozytė-Muliolienė su akompaniatorium Michael Borowitz po koncerto 1994 m. vasario 26 d. Dievo Apvaizdos parapijos kultūriname centre, Detrote.

Jono Urbano nuotrauka

Virginijos Bruozytės-Muliolienės koncertas Detrote

Dievo Apvaizdos parapijos Detrote Švietimo komitetas vasario 26 dieną surengė solistės Virginijos Bruozytės-Muliolienės dainų ir arijų koncertą. Virginija gimusi ir augusi Australijoje. Muzikos mokslus baigė Australijos Melbourne universitete. Australijos lietuviams ruošiant VI Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą 1986 metais, rengėjai pasiuntė vokalinę vienatę „Svajonių aidai“ koncertuoti Amerikoje. Jų koncertas įvyko ir Detrote, 1986 m. gruodžio 28 dieną. Koncertuojant Clevelande, Virginija susipažino su Jonu Mulioliu, su kuriuo vėliau sukūrė lietuvišką šeimą ir persikėlė nuolatiniam gyvenimui į Clevelandą.

Čia Virginija toliau gilino muzikos studijas ir įsitraukė į kultūrinį gyvenimą. 1993 metais laimėjo Alice Stephens stipendiją konkursą.

Sekmadienį, vasario 26 dieną, jos švelnus soprano balsas žavėjo negausų Detrote muzikos mylėtojų būrėlį. Virginija padainavo net 29 dainas ir dalyvių buvo pagerbta atsistojimu.

Virginijai Muliolienėi akompanavo pianistas Michael Borowitz, kuris taip pat paskambino du solo numerius. Marija Jankauskienė padėjo solistams ir dalyviams. Koncerto pelnas skiriamas lietuviškų knygų siuntos į Troškūnų parapijos knygyną išlaidoms padengti.

Nuomonės ir pastabos

Dėl pagarbos palaidotiesiems

Jūs vasario 18 dienos šeštadieniniame *Draugo* priede pranešėte labai įdomių žinių apie profesorių Praną Dovydaitytį, atsiųstų jo šeimos. Viešpatie Dieve, kaip baisu, kad ant tokių garbingų žmonių palaidojimo vietų komunistai garažus pastatė... Kaip išniekina visų tautų iškilus žmones — kankinius...

Parašykite į Lietuvą, kad lietuviai pareikalautų tokių garažų nugriauti ir tas vietas padaryti gražias, papuoštas, ramybės — poilsiu — atminimo ir pagerbimo vietas. Turi to vietą pastatyti paminklą — kryžių ir įrašyti visų pavardes, kurie ten nukankinti ir toje vietoje palaidoti drauge su prof. Dovydaičiu. Ten yra daug garbingų žmonių, kariškių, ir ne tik lietuvių, bet ir kitų tautų.

Pagrindinį leidinio dalį sudaro paties V. Jakubėno tekstai: Lietuvos ir JAV periodinėje spaudoje skelbti probleminiai ir kritikiniai straipsniai.

Kadangi V. Jakubėnas buvo žymiausias tarpukario metų muzikos kritikas Lietuvoje, mūsų nuomone jo literatūrinio palikimo paskelbimas turi neįkainojamos reikšmės. Jis svarbus ne tik V. Jakubėno kūrybinei asmenybei pilnai suprasti, bet ir visai jo gyvenamojo laikotarpio lietuvių muzikos panoramai pažinti...

Nemanau, kad kaulus galėtų atrinkti — ten toks pat kapas, kaip ir tuose, dabar atrastuose prie Vilniaus buvusio Tuskulėnų dvaro plotuose. Baisu... Rusija turi turėti dorą, tikinčių žmonių, kurie visas tokias vietas Rusijoje turėtų krikščioniškai pagerbti ir parodyti pasauliui.

Aš atsimenu, ką mano a.a. mama buvo pasakojusi. Virbalyje buvo senų, užmirštų kapinių vieta, kur žmonės ardavo ir daržus sodino, ir išarė žmonių kaulų senais rusų okupacijos — carų laikais. Tai seni žmonės atsiminė ten buvus kapines ir vietinė valdžia parašė carui laišką, klausdama ką daryti. Caras liepė tą vietą aptverti, pasodinti gražių medelių, krūmų, pridėti suoliukų, padaryti alėjas, gražias pievas. Taip buvo toje vietoje padarytas miesto sodas, daugiau ten niekas nearė ir daržų nedarė. Šventą dieną ateidavo žmonės pasivaikščioti, pasišnekti ir ant tų suoliukų pasėdėti. Sako, buvo švaru, šventa ir ramybė. Taip daro visi kultūringi žmonės. Jei taip darė caro valdžia, kai Rusija valdė Virbalį — Lietuvos žemę, tai tuo labiau dabartinė krikščioniška, demokratiška Rusijos valdžia turėtų pagerbti komunistų — čekistų nukankintų visų tautų garbingų žmonių palaidojimo vietas.

Ir jūsų prašau — malonėkite tai Lietuvos žmonėms pasakyti.

E. Radzevičiūtė
Chicago, Illinois

Viskas apie sumuštinį

Neseniai susibūrę menininkai Čikagoje nutarė, kad geriausiai menas suvokiamas per pilvą. Galit tikėt — galit ne, bet pabandyt — visada. Todėl ir kilo mintis surengti tokią parodą, kuri ne nuskriaustų ir mėgstamųjų skaniai pavalgyti. Parodoje gali dalyvauti ne tik pripažinti dailininkai, muzikantai ar literatai — svarbiausia nepraleisti progos dalyvauti parodoje, kuri vadinasi „Sumuštinis“ ir vyks balandžio 2 dieną 6 val. vak. Algimanto Kezio „Galerijoje“, 4317 South Wisconsin Avenue, Stickney, Illinois 60402, ir veiks iki kitos dienos, kol užsidarys.

Sumuštinis galima pateikti vegetariškus, tikrus, kvepančius,

skanūs, didelius, pakabinamus, siūnciamus voke, skraidančius, su rankena arba kokybės ženklą, skirtus keliems asmenims iškart. Galima lipdyti iš molio ar numegzti iš siūlų, sumeistravoti iš medžio ar metalo — o gal ir iš dolerių... Medžiaga nesvarbu. Gali būti ir objekto fotografija arba aprašymas: atseit pateikti konceptualų variantą. Netgi padainuoti ar pagroti apie sumuštinį.

Svarbiausias šios akcijos uždavinys — įskelti kūrybinę kibirkštį netgi tiems, kurie net neįtarė turį kūrybinių sugebėjimų, ir tuo pačiu suartinti žiūrinčiųjų ir kūrinių interesus per sumuštinį...

Tiesa, negalima žiūrovams per nenorą siūlyti jų valgyti (kaip dažnai pasitaikydavo Lietuvoje) arba kitaip kaip prievartauti. Jūsų teisė susirasti žiūrova, tempti už skverno, įtikinti, kad Jūsų „sumuštinis“ yra geras. Žodžiu, jauskimės visi kaip Amerikoje arba namuose.

Parodos metu iš karto vyks ir aptarimas, o gal ir apdovanojimas. Bus filmuojama ir fotografuojama. Ir tai bus tildas į kitas parodas, kurios vyks ateityje gal jau kitu pavadinimu. O gal taps ir tradicija. Taigi nepraleiskime puikios progos po Juokų dienos dalyvauti Pirmojoje konceptualaus (beje, bus ir alaus) meno parodoje, kurios vardas „Sumuštinis“. Sėkmės visiems!

Alvydas Pakarklis

Alvydo Pakarklio grafika